

NJEGUJMO HRVATSKI JEZIK

U svojoj 1300-godišnjoj povijesti hrvatski narod neprekidno vodi borbu za svoju opstojnost, državnost i suverenitet, ali najduža i najteža borba, koja još uvijek traje, je borba za hrvatski jezik. Uglavnom je bio ugrožen od istočnih susjeda koji su uvijek pronalazili način da što više srbizama unesu u hrvatski književni jezik u čemu smo im mi i sami dosta pomogli svojim opredjeljenjem za Jugoslaviju i svojom nebrigom. Tako su pojedini hrvatski lingvisti podržavali i provodili jezične zamisli i postavke Vuka Karadžića, što je dovelo do toga da se mislilo kako je Vuk tvorac hrvatskoga književnoga jezika, a to nije točno. Hrvati su nažalost, prihvaćali sve veći broj srpskih riječi i izraza, čime je Velikosrbima učinjen takav ustupak kakav, prema kasnijem njihovom kazivanju, nisu ni očekivali. Time se djelomično ispunila Vukova želja iz 1829. godine, kad je Lucijanu Mušickom pisao: »Samo da je Sokce dotle dovesti da reknu da su Srbi i da prime naša slova i jezik, a neka vjeruju u što im drago«.

Zahvaljujući panslavizmu Hrvata, udružili smo se 1. prosinca 1918. u kraljevinu SHS čime su širom otvorena vrata prodiru velikosrpstva u Hrvatsku. Srbi odmah u Hrvatskoj postavljaju svoje ljude i protežiraju svoj jezik na štetu hrvatskoga jezika. Zato nije čudno što se u »Sreskom sudu« u Krapini 1934. godine piše ćirilicom te mješavinom srpskog (srez, sudija, tačnost) i hrvatskog jezika, čime već tada pokazuju svoju želju da se jezik zove hrvatsko-srpski. To su nažalost dočekali 1955. godine novosadskim sporazumom između Matice hrvatske i Matice srpske. To je bio korak do ukidanja hrvatskog jezika i išli su tako daleko da su predlagali: »Vi prihvatite ekavicu (srpski jezik), a mi ćemo se odreći ćirilice«. Da nije bilo povijesne »Deklaracije o položaju i nazivu hrvatskog književnog jezika« 1967. godine, pitanje je kako bi se razvijao i zvao hrvatski jezik. Kad se malo sjetimo što je sve hrvatski jezik pretrpio od ujedinjenja, pa kasnije u doba bratstva i jedinstva, nije se zgorega sjetiti članka 56. Hrvatsko-ugarske nagodbe u kojem piše da je »hrvatski jezik službeni jezik u zakonodavstvu, sudstvu i upravi za savkoliki obseg Kraljevine Hrvatske i Slovenije«. Tada je hrvatski narod pored svih pokušaja, germanizacije, romanizacije i mađarizacije izborio sveto pravo da svoj jezik zove hrvatskim i da se njime nesmetano služi. To naši drugovi nisu uspjeli izboriti, a niti im nije bilo stalo do hrvatskog jezika. Nije stoga nikakvo čudo što je dr. Stipe Šuvar političkom aktivu Vukovara 1987. godine, između ostalog, rekao: »Hrvatski nacionalisti uporno se bore da stvore poseban hrvatski jezik«. Kod toga je zaboravio, prešutio ili obmanuo javnost, jer je kao intelektualac morao je znati da hrvatski jezik ima ime još od Marka Marulića, da ima svoju gramatiku, te pravni, filozofski, religijski i znanstveni rječnik. Da nije bio ono što jest, trebao je reći: »Hrvatski nacionalisti« grčevito se bore da očuvaju svoj jezik, njeguju ga i unapređuju, braneci ga od najveće opasnosti koja mu prijete — srbizma.

Istina je, u jeziku ima dosta pojmova za koje još nemamo svoju hrvatsku riječ. Ima podosta turcizma i germanizma, a u najnovije vrijeme i puno anglinizma. To će riješiti naši jezikoslovci i očistiti jezik od raznih »izama«, kod čega ih očekuje dugotrajan i trnovit put. Teško nam je danas još uvijek razlučiti jesmo li neku riječ rekli dobro ili ne, jer su nas predugo krivo učili i to je jednostavno »sjelo« u uho. Zato nije čudo kad netko misli da se pojedine riječi izmišljaju, da se vade iz naftalina i sl., da je to jezik ove ili one stranke. To su riječi hrvatskog jezika koje nisu nikakva novotvorina, patvorina i sl., već riječi koje su bile

zabranjivane, zaboravljene, prešućivane i u glavnom zamijenjene istočnom varijantom. Tako bi u našoj praksi dosadašnje, svakodnevno upotrebljavane riječi, trebalo zamijeniti slijedećim riječima: eksproprijacija = izvlašćenje, ekvator = polutnik, dvojni = dvostruk, dopunski = doknadni, direktan = izravan, dijagonalan = poprečan, uslov = uvjet, tangenta = dodirnica, taksa = pristojba, svojina = vlasništvo, spisak = popis, slojnica = izohipsa, nadležan = ovlašten, lično = osobno, zbir = zbroj, zavesti = uvesti, uzvišenje = uzvisina, uviđaj = očevid, izdanje = naklada, horizontalan = vodoravan, formular = obrazac, faktor = čimbenik, elevacija = uzdizanje, elipsast = eliptičan, pejzaž = krajolik, pauza = stanka, ostavina = ostavština, navodnjavanje = natapanje, rashodovan = otpisan, raskršće — od krst = raskrižje — od križ = križanje, radnja = radionica, prvoklasan = prvorazredan, pravolinijski = pravocrtan, površina = ploština, takmičenje = natjecanje, advokat = odvjetnik, zemljoradnik = poljodjelac, ratar, nauka = znanost, premjer = izmjera itd.

Nije to nikakvo jezično sitničarenje, već poštivanje vlastitog jezika, što uz niz drugih čimbenika daje hrvatskom narodu njegov identitet i samobitnost. Znam da su nam mnoge takve riječi ostale skrivene i da ih nehotice izustimo. Zbog toga ne treba nekog osuđivati, ali je potrebno na to ukazivati. I zato se uvijek rado sjetimo prvog predsjednika Hrvatske, pjesnika Vladimira Nazora, koji je na II. zasjedanju ZAVNOH-a izvjesnom P. Vasiljeviću rekao: »Vi ste u bilten zaveli jezik beogradske čaršije. Vi nam ga namećete i pored toga što se nalazite na teritoriju hrvatske države. Nas Hrvate to vrijeđa. Dok ste na našem teritoriju ima da pišete hrvatski«. Podsjetimo na kraju da je Fran Kurelec zapisao: »Zatreš li narodu jezik, zatro si narod«.

Stjepan Bučar